

4 ta' Diċembru, 1987

Imħallef: -

Onor. Joseph D. Camilleri B.A., LL.D.

Edgar Causon *noe*

versus

Abdelsalam A. Sheibani *noe*

Appalt - Preskrizzjoni - Obbligazzjonijiet Kuntrattwali

Il-fatt li ftehim ta' appalt gie redatt bil-miktub u b'mod pjuttost dettaljat u kompless ma jfissirx li l-kuntratt ibiddel is-sustanza tiegħu.

Biex tiġi ddeterminata kemm hija l-preskrizzjoni applikabbli – u cjoè jekk hux is-sentejn ta' appalt jew il-ħames snin ta' obligazzjonijiet kuntrattwali – wiehed irid jeżamina d-disposizzjonijiet partikolari tal-kuntratt li minnu titwieled l-azzjoni.

L-azzjonijiet tal-kuntratturi ta' bini jew ta' xogħlijiet oħra ta' njam, jew materjal iehor għall-opri maħdumin minnhom jew għall-materjal li jforu jaqgħu bi preskrizzjoni ta' l-għeluq ta' sentejn. Konsegwentement, il-preskrizzjoni tal-ħames snin ma hijiex applikabbli għaliex din hi eskluża meta l-kreditu jkun jaqa' skond il-Kodiċi Ċivili jew liġijiet oħra taħt preskrizzjoni iqsar.

Min jeċċepixxi l-preskrizzjoni hu obligat li jagħmel prova sodisfacenti tad-data meta l-perijodu tal-preskrizzjoni jibda jiddekorri għaliex diversament il-Qorti qatt ma tkun f'posizzjoni li tikkonstata jekk il-perijodu applikabbli tal-preskrizzjoni jkunx iddekorra jew le.

Il-Qorti: –

Rat l-att taċ-ċitazzjoni li biha l-attur wara li ppremetta illi l-kumpanija konvenuta kienet inkarigat lill-kumpanija attriċi biex tagħmel xogħlijiet ta' njam u t-tqegħid ta' l-istess xogħlijiet ta' njam fil-*Jerma Palace Hotel* f'Wied il-Għajn, u kif ukoll kienet inkarigat lill-istess kumpanija attriċi sabiex tagħmel 'suspended ceilings' għall-istess *Jerma Palace Hotel* f'Wied il-Għajn, illi kwantu għall-fuq imsemmija xogħlijiet ta' njam u t-tqegħid ta' l-istess xogħol ta' njam fil-*Jerma Palace Hotel* f'Wied il-Għajn, il-kumpanija konvenuta għadha hallset biss in parti l-prezz ta' l-imsemmija xogħlijiet lill-kumpanija attriċi, għalkemm ix-xogħlijiet imsemmija ta' njam u tqegħid ġew debitament ikkompletati mill-kumpanija attriċi, u għalhekk il-kumpanija konvenuta għad baqgħalha tħallas lill-kumpanija attriċi l-bilanċ ta' Lm30,480.74 (tletin elf, erba' mija u tmenin lira Maltija u erba' u sebghin ċenteżmu), illi kwantu għall-imsemmija xogħlijiet

fuq is-*'suspended ceilings'* fl-istess *Jerma Palace Hotel* f'Wied il-Għajn, il-kumpanija konvenuta għad baqagħlha tħallas lill-kumpanija attriċi s-somma ta' Lm7,412.83 (sebat elef erba' mija u tnax-il lira u tlieta u tmenin ċenteżmu) kif jiġi spjegat aktar fid-dettal waqt it-trattazzjoni tal-kawża;

L-istess attur talab li dina l-Qorti:

1. Tħallas lill-kumpanija attriċi s-somma ta' Lm30,480.74 (tletin elf, erba' mija u tmenin lira Maltija u erba' u sebghin ċenteżmu) kif fuq spjegat bl-imghax kummerċjali mid-data li kellu jsir il-pagament sad-data tal-pagament effettiv;

2. Tħallas lill-kumpanija attriċi s-somma ta' Lm7,412.83 (sebat elef, erba' mija u tnax-il lira Maltija u tlieta u tmenin ċenteżmu) bl-imghax kummerċjali mid-data li kellu jsir il-pagament sad-data tal-pagament effettiv;

Bl-ispejjeż tal-preżenti proċedura;

Rat id-dikjarazzjoni ta' l-attur, il-lista tax-xhieda tiegħu kif ukoll id-dokumenti li ġew ippreżentati minnu maċ-ċitazzjoni;

Rat in-nota ta' Eċċezzjonijiet tal-konvenut Abdulrakim Mohammed el Naas li biha eċċepixxa:

1. Illi mingħajr preġudizzju ta' l-eċċezzjonijiet oħra li jsegwu hawn taht, il-krediti pretiżi mis-soċjetà attriċi huma preskritti bil-preskrizzjoni ta' sentejn taht l-artikolu 2254(a) tal-Kodiċi Ċivili;

2. Indipendentement minnu u subordinatament għall-

ewwel eċċezzjoni, l-ammonti pretiżi mis-soċjetà attriċi m'humieq dovuti għaliex fost raġunijiet oħra x-xogħol ma sarx skond il-kuntratti rispettivi;

3. Salvi eċċezzjonijiet oħra;

Rat d-dikjarazzjoni ta' l-istess konvenut u l-lista tax-xhieda tiegħu;

Rat l-atti l-oħra kollha tal-kawża, semgħet lill-avukati difensuri u ezaminat bir-reqqa n-noti ta' osservazzjonijiet li skambjaw bejniethom;

Ikkunsidrat dwar l-eċċezzjoni tal-Preskrizzjoni:

Illi l-konvenut isostni li l-azzjoni ta' l-attur waqgħet bi preskrizzjoni bl-għeluq ta' sentejn skond l-artikolu (illum) 2149(a) tal-Kodiċi Ċivili;

Min-naħa l-oħra, l-attur isostni li din l-eċċezzjoni m'hijiex applikabbli għall-każ odjern li jaqa' taft il-preskrizzjoni tal-fames snin skond l-artikolu (illum) 2156(f) ta' l-istess Kodiċi;

Illi din il-kawża qiegħda ssir mill-attur għaliex jallega li għad baqgħalu jiehū mingħand il-konvenut il-bilanċ ta' Lm39,480.74 u ta' Lm7,412.83 dovut bhala hlas per saldu ta' xogħlijiet ta' njam (*joinery*) u soffitti (*suspended ceilings*) esegwiti mill-attur fuq inkarigu tal-konvenut fil-*Jerma Palace Hotel* f'Wied il-Għajn;

Il-ftehim dwar l-istess xogħlijiet gie inkorporat f'zewg kuntratti – wieħed iddatat 5 ta' April 1980, l-ieħor iddatat 29 ta' Ġunju 1981. Ma' l-istess kuntratti jidher li ġew mehmūza

diversi dokumenti fosthom “*Bills of quantities*”, “*architects Drawings*” u “*programme documents*” b’mod li t-termini u l-kondizzjonijiet tal-ftehim milhuq bejn il-kontendenti ġew dettaljatament irreġistrati u redatti bil-miktub;

Illi l-attur isostni li l-kuntratti in kwistjoni jirregolaw kull aspett ta’ kull tip ta’ relazzjoni ġuridika bejn il-kontendenti. Fihom dettalji tax-xoghol li l-attur kellu jagħmel klawsoli penali, disposizzjoni li jirregolaw l-estensjoni tal-perijodu tal-kuntratt, l-assenjazzjoni tad-drittijiet taht il-kuntratt, il-“*personal injuries*” u “*employer’s indemnity*”, assikurazzjoni, *Royalties* u aspetti oħra. L-attur argumenta li la fil-kuntratti in kwistjoni hemm obbligazzjonijiet li mhux dejjem għandhom x’jaqsmu ma’ appalt innifsu, allura hemm *si tratta* ta’ obbligazzjonijiet kuntrattwali li jaqgħu biss bil-preskrizzjoni tal-hames snin;

Illi ma hemmx dubju li l-kuntratti in kwistjoni għandhom natura pjuttost komplessa. Però sostanzjalment jirriżulta li l-partijiet riedu jintrabtu b’kuntratt ta’ appalt akkumpanjat b’diversi akkordji sussidjarji. Fil-fehma tal-Qorti, il-kuntratt ma jbidilx is-sostanza tiegħu mill-fatt jekk ġiex redatt bil-miktub u b’mod pjuttost iddettaljat u kompless. Biex tiġi ddeterminata liema hija l-preskrizzjoni applikabbli għal azzjoni partikolari wiehed irid jeżamina d-disposizzjonijiet partikolari tal-kuntratt li minnu titwieled l-azzjoni u fl-ewwel lok jiskulixxi s-sustanza tar-relazzjoni ġuridika eżistenti bejn il-partijiet;

Omissis;

Illi ma hemmx dubju li l-azzjoni attriċi li prettament naxxenti u bbażata fuq kuntratt ta’ appalt li jinkwadra ruħu – għal dik li hija preskrizzjoni fl-artikolu 2149 tal-Kodiċi Ċivili.

Dana jipprovd i *inter alia* li l-azzjonijiet tal-kuntratturi ta' bini jew ta' xogħlijiet oħra ta' njam, jew materjal iehor għall-opri mahdumin minnhom jew għall-materjal li jfornu jaqgħu bi preskrizzjoni ta' l-għeluq ta' sentejn. Fil-fehma kkonsiderata tal-Qorti, is-sentenza “Camilleri vs Frendo” (Kol. Vol. XII Pġ. 144) hija relevanti għall-każ u l-preskrizzjoni tal-hames snin skond l-artikolu 2156(f) tal-Kodiċi Ċivili m'hijiex applikabbli għall-każ taht ezami. Dana għaliex l-operazzjoni kummerċjali li fuqha hi bbażata l-azzjoni ta' l-attur ma hija xejn hlief il-kuntratt ta' appalt, li kif intqal qabel hu milqut bil-preskrizzjoni tas-sentejn. Konsegwentement, il-preskrizzjoni tal-hames snin ma hijiex applikabbli skond l-istess artikolu 2156(f) peress li hemm espressament ipprovdut fih li dik il-preskrizzjoni tal-hames snin hi eskluża, “meta l-kreditu jkun jaqa' skond il-Kodiċi Ċivili jew ligijiet oħra, taht preskrizzjoni iqsar”;

Ikkunsidrat:

Stabbilit li l-preskrizzjoni applikabbli għal dan il-każ hija precizament dik tas-sentejn skond l-artikolu 2149(a) tal-Kodiċi Ċivili wieħed issa jrid jeżamina jekk hemmx inkompatibilità bejn iż-żewġ eċċezzjonijiet mogħtija mill-konvenut. Kif intqal qabel, apparti l-eċċezzjoni tal-preskrizzjoni, il-konvenut ta eċċezzjoni oħra ċjoè li ‘independentement minn u subordinatament għall-ewwel eċċezzjoni, l-ammonti pretiżi mis-soċjetà attriċi m'humieux dovuti għaliex fost raġunijiet oħra x-xogħol ma sarx skond il-kuntratti rispettivi”;

L-attur isostni li bejn iż-żewġ eċċezzjonijiet teżisti kontradizzjoni “għaliex minn banda waħda qed tiġi vvantata l-preskrizzjoni, filwaqt li mill-banda l-oħra qed jingħad li peress li fl-opinjoni tal-konvenut ix-xogħol ma sarx sew allura ma

għandux isir hlas; it-tieni eċċezzjoni twaqqa' l-ewwel waħda tal-preskrizzjoni, peress li qed jagħraf li huwa żgur ma hallasx id-debitu tiegħu lejn id-ditta attriċi". In sostenn l-attur iċċita sentenza fl-ismijiet "Alfred Sammut vs Peter Vella" deċiża mill-Onorabli Prim'Awla tal-Qorti Ċivili fil-15 ta' Ottubru 1986;

Illi l-konvenut iċċita sentenza oħra u ejoè dik mogħtija minn din il-Qorti ppresjeduta mill-kompjant Imħallef Onorevoli George Schembri fis-16 ta' Novembru 1978 fl-ismijiet "Emilio Agius *pro et nomine* vs Joseph Gatt *nomine*". F'din is-sentenza hemm aċċenn li fuq il-punt taht diskussjoni hemm konflitt fil-gurisprudenza lokali. Fih intqal hekk:

"Jidher għalhekk..... li l-gurisprudenza lokali hi maqsuma dwar dan il-punt, u din il-Qorti thoss li għandha ssegwi aktar il-prinċipju li kien gie stabbilit fis-sentenza fuq imsemmija "Pace Bonello vs Bugeja Caruana" deċiża minn Sir Adriano Dingli fis-27 ta' Marzu 1885 ibbażata fuq id-differenza fuq id-dicitura ta' l-artikolu 2265 tal-liġi tagħna minn dawk ta' l-artikoli tal-Kodiċi Ċivili Taljan u Franciż fuq iċċitati. Il-gurisprudenza kontrarja tidher li kienet segwiet opinjonijiet ta' awturi kontinentali li kienu qed jinterpretaw il-Kodiċi tagħhom li f'dan l-artikolu hu dissimili mil-liġi tagħna";

Illi għar-raġunijiet mogħtija f'din is-sentenza, din il-Qorti jidhrilha li ma hemmx inkompatibilità bejn iż-żewġ eċċezzjonijiet li ta l-konvenut. Għandu jiġi enfasizzat li l-konvenut ta t-tieni eċċezzjoni wara li espressament iddikjara li dik l-eċċezzjoni kienet qiegħda tinghata "indipendentement minn u subordinatament għall-ewwel eċċezzjoni", kliem li juri biċ-ċar li l-konvenut qatt ma ried jirrinunzja għall-eċċezzjoni tal-preskrizzjoni. Jidher ċar li hu kien qiegħed jaddotta t-tieni linja ta' difiża fil-każ li l-

eċċezzjoni tal-preskrizzjoni ma tiġix milqugħa għal xi raġuni;

Ikkunsidrat:

Il-Qorti, issa sejra tgħaddi biex teżamina l-provi li ressqu l-partijiet biex tara jekk il-preskrizzjoni tas-sentejn eċċepita mill-konvenut hijiex fondata;

Illi kif hu magħruf, il-preskrizzjoni li hi mezz li bih wiehed jehles minn azzjoni meta l-kreditur ma jkunx eżerċita l-jedd tiegħu għal żmien li tgħid il-liġi. Ċertament, jinkombi fuq min jeċċepixxi l-preskrizzjoni li jipprova sodisfaċentement li jkun għadda inutilment il-perijodu kollu tal-preskrizzjoni. Jekk wara li ssir din il-prova l-kreditur jallega li kien hemm sospensjoni jew interruzzjoni tal-preskrizzjoni, allura l-piż tal-prova idur fuq il-kreditur biex jipprova sodisfaċentement dak li jkun ġie allegat;

Illi l-konvenut Abdulrakim Mohammed El Naas ikkonferma bil-ġurament fid-dikjarazzjoni annessa man-Nota ta' l-Eċċezzjonijiet (ara fol. 183) li "l-krediti pretiżi mis-soċjetà attriċi huma preskritti bil-preskrizzjoni ta' sentejn taħt l-artikolu 2254(a) tal-Kodiċi Ċivili;

Fil-fehma kkonsiderata tal-Qorti dikjarazzjoni bħal din **wahedha** ma hijiex biżżejjed biex tipprova sodisfaċentement li fil-fatt għadda inutilment il-perijodu kollu tal-preskrizzjoni peress li tali dikjarazzjoni ma fihix ir-rabta ta' ebda data specifika. Fi kliem ieħor, min jeċċepixxi l-preskrizzjoni hu obbligat li jagħmel prova **sodisfaċenti** tad-data meta l-perijodu tal-preskrizzjoni jibda jiddekorri għaliex diversament il-Qorti qatt ma tkun f'posizzjoni li tikkonstata jekk il-perijodu applikabbli tal-preskrizzjoni jkunx iddekorra jew le;

Ikkunsidrat:

Illi l-azzjoni ta' l-attur hi waħda intiza biex isir il-hlas lis-soċjetà attriċi ta' żewġ ammonti li tallega li għad baqgħalha tirċievi minghand is-soċjetà konvenuta bħala pagament per saldu ta' żewġ appalti ta' xogħol, wiehed dwar xogħol ta' "joinery" iddatat 5 ta' April 1980 u l-iehor dwar xogħol ta' soffitti ddatat 29 ta' Ġunju 1981. Dan l-aħħar imsemmi kuntratt isemmi li (ara fol. 41) "*The work is to be completed to meet the sequence and programme requirements of the project manager as indicated on the attached programme document*";

Dan il-"*programme document*" baqa' ma gie esebit minn hadd mill-kontendenti. Jidher li sar depożitu ta' Lm50,000 u l-hlasijiet kellhom isiru a baži ta' "*interim certificates*" li jsiru kull xahar. Il-hlas ta' kull ċertifikat kellu jsir fi żmien 21 gurnata u kellu jkun hemmm "*retention money*" ta' Lm5%. Imbagħad, kellu jiġi rrilaxxjat "*certificate of practical completion*" u nofs is-somma tar-*retention money* kellha tithallas, waqt li l-bilanc kellu jithallas "*on completion of all outstanding defects at the end of the defects liability period*" li kellu jkun ta' tmax-il xahar;

Similment, il-"*joinery agreement*" kien jipprevedi, li x-xogħol kellu jiġi esegwit skond programm stabbilit, li però ma ġiex esebit. Gie maħsub li jkun hemm estensjoni taż-żmien stabbilit. Jidher li thallas depożitu ta' Lm41,186 u gie miftiehem li s-soċjetà tithallas b'rati mensili a baži ta' "*interim certificates*" magħmula mill-Perit tas-soċjetà konvenuta u dan fi żmien 21 gurnata. Din is-soċjetà żammet id-dritt li żzomm 5% tal-valur taċ-ċertifikati bħala "*retention money*" li kellha tithallas lura fi żmien 15-il gurnata mill-prezentazzjoni taċ-ċertifikati tal-Perit tas-soċjetà konvenuta msemmi fi klawwola 23(6). Il-kuntratt

jahseb ukoll biex l-istess Perit johroġ ċertifikat dwar "*Practical Completion of the Works*" (ara klawnsola 22(1)). Fi żmien erba' xhur kellha ssir il-"*valuation of the works under this contract*" (ara klawnsola 23(7)). Ġiet stipulat ukoll meta l-imsemmi arkitett kellu jirrilaxxa l-"*Final Certificate*" skond il-klawsola 23(9) u l-ħlas relattiv kellu jsir fi żmien ħmistax (15)-il ġurnata;

Ikkunsidrat:

Illi appartni d-dikjarazzjonijiet ġuramentati tal-partijiet, li ftit li xejn fihom dettalji fattwali, il-partijiet ma ressqu ebda provi orali dwar il-fatti rilevanti għall-eċċezzjoni tal-preskrizzjoni. Għandu jiġi rrilevat li l-attur, maċ-ċitazzjoni esegwixxa prospett li juri l-ħlasijiet li saru u x'baqa' dovut, però ma hemmx indikazzjoni ta' dati. Ġew esebiti xi "*valuations*" li fihom dati però ma rriżultax meta x-xogħlijiet ġew effetwament itterminati. Lanqas ma rriżulta mill-provi jekk ġewx irrilaxxjati s-"*certificates of practical completion of the works*" u l-"*final certificate*" u ma ġietx indikata lill-Qorti l-ebda data relattiva;

Ikkunsidrat:

Illi fil-fehma tal-Qorti l-konvenut li eċċepixxa l-preskrizzjoni msemmija kellu d-dover li jipprova sodisfaċentement għall-fini tal-preskrizzjoni eċċepita minnu d-data jew dati meta beda jiddekorri l-perijodu tal-preskrizzjoni jew fi kliem ieħor id-data jew dati meta saru dovuti l-ħlasijiet finali skond il-kuntratti relattivi a bażi tal-klawsoli aċċennati aktar 'il fuq;

Fil-fehma tal-Qorti, il-konvenut ma rnexxilux jagħmel din il-prova b' mod sodisfaċenti u konsegwentement din il-Qorti ma tistax tistabbilixxi jekk il-perijodu tas-sentejn stabbillit bħala l-

preskrizzjoni applikabbli għall-każ bediex jiddekorri effettivament u jekk l-istess perijodu laħaqx skada qabel għet intavolata l-odjerna azzjoni ta' l-attur *nomine*;

Illi għalhekk a bazi tal-provi li għandha quddiemha l-Qorti, l-eċċezzjoni tal-preskrizzjoni ssollewata mill-konvenut ma għetx sodisfaċentement ippruwata;

Għal dawn il-motivi:

Tiddeċidi billi, fis-sens premiss, tiċhad l-eċċezzjoni tal-preskrizzjoni tas-sentejn taht l-artikolu 2254(a) (illum 2149(a)) tal-Kodiċi Ċivili. L-ispejjeż ta' din id-deċiżjoni jibqgħu a karigu tal-konvenut *nomine*. Il-kawża tibqa' ddifferita għas-seduta tal-15 ta' Frar għall-kontinwazzjoni fuq il-mertu.
